

بررسی اهمیت فرزند آوری بر اساس آموزه‌های دینی

منصور حسینی*

طلبه بسیجی حوزه علمیه امام صادق شهرستان بیجار استان کردستان

ایمیل: mansoor1376sarab@gmail.com

چکیده

فرزندآوری و تربیت نسلی شایسته یکی از وظایف والدین شمرده شده است بنابر آموزه‌های اسلامی فرزندآوری امری ضروری دانسته شده است. تا بحال اهمیت ازدواج و فرزندآوری به اندازه‌ای بوده است که آیات و روایات زیادی در خصوص آن برای مردم بیان گردیده و حتی با وجود مسائل اقتصادی نگرشی مثبت به سوی این امر شده است.

مقاله حاضر نیز با بهره‌گیری از متون اسلامی و به روش کتابخانه‌ای سعی داشته در جهت افزایش نسل صالح ما اسلامی سهیم گردد. نتیجه‌های پژوهش حاضر بیانگر آن بوده است که حفظ نفس و محیط جامعه در گرو ازدواج و تربیت صحیح فرزندان می‌باشد و از دیگر فواید ازدواج، فرزندآوری و کنترل جمعیت امری مهم شمرده شده است که خانواده به عنوان مهم‌ترین پایه جامعه بشری توانسته است در فرهنگ سازی جامعه بشری سهیم گردد.

همچنین بر شمردن اوصاف نیکی چون حق شفاعت برای فرزندان، دفع عذاب الهی، کمک کردن به والدین و تامین امنیت و استحکام خانواده از دیگر فوایدی است که در آیات و روایات برای فرزند شمرده شده است. نتایج پژوهش بیانگر این نکته بود که رفتار و عمل معصومین در خصوص فرزندآوری حاکی از نگرش مثبت آنها به این امر بوده است.

کلید واژه: فرزندآوری، والدین، جامعه، خانواده

دومین کنفرانس بین المللی
**دانش و فناوری حقوق
و علوم انسانی ایران**
The second International Conference on
Science and Technology,
Law and Humanities of Iran

mbconf.ir

مقدمه

دین اسلام به عنوان کامل‌ترین ادیان در همه زمینه‌ها برای انسان برنامه‌هایی را قرار داده است. برنامه‌هایی که در بحث بهتر زیستن و حتی نیک فرجامی افراد کاربرد خوبی را ایفا نموده است. از جمله سفارشات که در دین مبین اسلام به آن سفارش و توصیه نموده، بحث فرزندآوری و افزایش جمعیت می‌باشد. حال جای سؤال است که راهکارهای صحیح افزایش جمعیت و تربیت فرزندان براساس آموزه‌های دینی چیست؟ که پرداختن به چنین سؤالی برای پژوهشگران اموی بسی مهم شمرده شده است.

بیان اهمیت فرزندآوری می‌توان به آیه 74 سوره فرقان اشاره کرد که خداوند متعال خطاب به بندگان خود فرموده است: «وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا فُرَّةً أَعْيُنَ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا» «به کسانی که می‌گویند پروردگارا به ما از همسران و فرزندانمان آنان ده که مایه روشنی چشمان باشند و ما را پیشوای پرهیزگاران گردان». آیه ذکر شده دلالت بر این می‌کند که فرزند مایه روشنی چشم انسان می‌باشد و موجب رستگاری می‌گردد.

علاوه بر سفارشات دینی می‌توان به ابعاد سیاسی نیز اشاره نمود که افزایش جمعیت و زاد و ولد در کشور موجب توقف پیری کشورها بوده است با بررسی گفته‌ها در این زمینه ضرورت افزایش فرزندآوری بیشتر در ذهن انسان نقش می‌بندد. پژوهشگران با ارائه تحقیقات خود در این زمینه سعی داشته‌اند فرهنگ سازی درستی را در جامعه انجام دهند؛ به طور مثال کلانتری و همکاران (1389) در پژوهشی که بررسی جامعه شناسی گرایش به فرزندآوری پرداخته است نشان می‌دهد که مشارکت اجتماعی تاثیر کاهنده ولی متغیر گرایش مذهبی تاثیر فزاینده‌ای بر میزان گرایش جوانان به فرزندآوری داشته است.

همچنین بین متغیرهای منابع اقتصادی و گرایش به فرزندآوری رابطه‌ی معکوس وجود دارد عنایت و همکاران (1392) در پژوهش خود که به مطالعه رابطه جهانی شدن فرهنگ و گرایش به فرزندآوری پرداخته نشان می‌دهد که بین مولفه‌های جهانی شدن فرهنگی ما شامل نگرش نقش جنسیتی، آگاهی از وسایل پیشگیری از بارداری و ... ارتباط معنی داری و منفی با متغیر گرایش به فرزندآوری وجود دارد. هدف مقاله حاضر با بهره‌گیری از متون اسلامی و به روش کتابخانه‌ای ارائه راهکارهای صحیح افزایش جمعیت

و ترغیب به فرزندآوری می‌باشد. جایگاه ازدواج و تشکیل خانواده، فرزندآوری در قرآن، سیره معصومین بر فرزندآوری، دلایل و فواید کثرت اولاد فصل‌های پژوهش حاضر بوده است.

جایگاه ازدواج و تشکیل خانواده

خانواده یکی از پایه‌های مهم جامعه بشری است. به تشکیل خانواده در آیات و روایات اسلامی چندین بار توصیه شده است و یکی از مهم‌ترین حکمت‌های آن کسب آرامش روحی و روانی می‌باشد. «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» آیه مذکور به صورت صریح اشاره به آرامش روحی یک فرد می‌کند که برای کسب آن تزویج را پیشنهاد می‌کند.

زن و مردی که قصد تشکیل خانواده دارند به لباس تشبیه شده‌اند لباسی که از جنس تقوا می‌باشد: «... هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَ أَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ...» (بقره/187) می‌توان گفت از دیگر فواید و آثار ازدواج بقای نسل انسان است که اسلام تاکید زیادی بر آن دارد. از آیات ذکر شده می‌توان به خوبی به این نتیجه رسید که ازدواج آثار زیادی از جمله حفظ نفس و جامعه دارد و این امر بسیار مهمی است که با عمل کردن به دستورات اسلامی می‌توان به آن نیل پیدا کرد از دیگر فواید ازدواج فرزندآوری و کنترل جمعیت می‌باشد که خانواده باید به عنوان مهم‌ترین پایه جامعه بشری به دستورات دینی عمل کند و در فرهنگ سازی جامعه اسلامی سهیم گردد.

فرزندآوری در قرآن

با توجه به آیات قرآن کریم در می‌یابیم که آیات زیادی بر فرزند و فرزندآوری دلالت دارند و این امر مهم را تایید کرده‌اند. به طور مثال از جمله آیاتی که بر فرزندآوری دلالت دارند آیاتی است که در آنها همسر و فرزندان به عنوان مخلوق خداوندی و نعمت الهی معرفی شده‌اند. مانند آیه: «... وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَرْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً...» (نحل/72) و در آیه‌ای دیگری از قرآن کریم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً...» (نساء/1). همچنان که معلوم است آیات قرآن علاوه بر مخلوق دانستن فرزندان آنها را به عنوان نعمت الهی برای انسان برشمرده است. آیه مذکور به طور ضمنی بر داشتن فرزند دلالت دارد که طبق آنها فرزندآوری

موافق نظر اسلام است (کاظمی و همکاران، 1393). از دیگر آیات قرآن که دلالت به طلب فرزند توسط پیامبران می کند می توان به این آیه اشاره کرد: «وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ» (انبیاء/89 و مریم/2-6).

با بررسی آیات فوق می توان به اهمیت فرزندآوری پی برد و با ارائه آنها در سطح جوامع بشری نگاه مثبتی را نسبت به این امر ایفا نمود. همانطور که آیات دیگری قرآن نیز نسبت به مسأله فرزندآوری نظر مثبت و مساعدی دارند که در آنها فوایدی چون کمک و رستگاری برای والدین و سپر در برابر آتش جهنم برای فرزند شمرده شده است.

تعداد فرزندان معصومین براساس سیره آنها

همانطور که در تبیین احکام الهی عملکرد معصومین برای ما جهت قلمداد شده است در اجرای برنامه های مختلف زندگی می توان به سیره ائمه تمسک جست و از آنها در بهتر زیستن نیز بهره مند شد. چرا که سیره معصومین یکی از استدلال های قابل ذکر برای مطلوبیت ذاتی تکثیر اولاد از نظر اسلام می باشد. برای اثبات مدعای فوق روایات گوناگونی ذکر شده است برای مثال مرحوم صدوق در کتاب خصال تعداد فرزندان پیامبران (ص) را 7 نفر ذکر کرده است (1395، میرزایی، نیکتا).

امام علی (ع): 27 فرزند

امام حسن (ع): 15 فرزند

امام حسین (ع): 6 فرزند

امام سجاد (ع): 15 فرزند

امام باقر (ع): 7 فرزند

امام صادق (ع): 10 فرزند

امام کاظم (ع): 27 فرزند

امام رضا (ع): 1 فرزند

امام جواد (ع): 4 فرزند

امام هادی (ع): 5 فرزند

امام حسن عسگری (ع): 1 فرزند

ممکن است در ذهن عده‌ای از افراد چنین به نظر برسد که کم بودن تعداد فرزندان بعضی از امامان به دلیل کم التفاطی آنها به بحث فرزندآوری باشد و به گونه‌ای تصور کنند که بعضی از آنها علاقه‌ای به فرزند نداشته‌اند اما با بررسی شرایط سیاسی و اجتماعی عصر بعضی از ائمه می‌توان نتیجه گرفت که علت کم بودن فرزندشان به خاطر موانعی بوده است که برای آنها ایجاد شده است.

آثار و برکات فرزند

آثار جسمانی

با بررسی روایت‌های معصومین متوجه این نکته می‌شویم که فرزند علاوه بر برکات معنوی برکات دیگری نیز به همراه دارد. برخی از روایات دلالت بر آثار جسمانی می‌کند. به طوری که فرزند را عامل اقتدار و بازوی توانای والدین دانسته‌اند. برای مثال حضرت امام رضا (ع) فرمود: «تَوْفِيرُ الْوَالِدِ لِنَوَائِبِ الدَّهْرِ وَ حَوَائِثِ الْأُمُورِ...» از برکات ازدواج اندوختن فرزند برای رویارویی با سختی‌های روزگار زمانه است. (کافی ج 10، ص 700)

همچنین بنا بر نقلی امام حسن عسگری در زندان به سر می‌برد به یکی از یاران خود فرمود: آیا فرزند داری؟ عرض کرد خیر! امام درباره او دعا کرد: خدایا به او فرزندی روزی کن که بازوی توانایی برای وی باشد؛ چرا که فرزند چه خوب بازویی است.

دلایل و فواید کثرت اولاد

الف- روایاتی که بر مطلوبیت افزایش جمعیت دلالت دارد از جمله روایات که مطلوبیت افزایش جمعیت اشاره می کند مانند: «تَنَاقَحُوا تَنَاسَلُوا» (خرائج راوندی، ج 2: 920) در روایت ذکر شده تناسل به معنای ایجاد نسل و فراوانی است. همانطور که در لسان العرب نیز آمده است «و تَنَاسَلُ بُنُو فُلَانٍ إِذَا كَثُرَ أَوْلَادُهُمْ».

ب- روایت دیگری که در آنها برای فرزندان، حق شفاعت برای پدر و مادر قائل شده اند: برای مثال روایت محمد بن یعقوب که می فرماید: از امام صادق نقل شده است: «فرزندان مسلمانان هم شافع هستند و هم مشفع و اگر دوازده ساله شوند برایشان حسنات نوشته می شود و اگر به سن بلوغ برسند برایشان سیئات هم نوشته می شود» (وسائل الشیعه؛ ج 21، 355) که روایت ذکر شده از نظر سند موثق و معتبر می باشد.

ج- روایت هایی که از پیامبر اکرم (ص) که در آنها به مسلمانان توصیه شده است در کثرت عددتان بکوشید چون من در مقابل سایر امت ها به کثرت شما مباهات می کنم. برای مثال از جمله از آن روایات اینست که رسول خدا فرموده است: «أَيُّ أَبَاهِي بِكُمْ الْأُمَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى بِالسَّقَطِ» (کافی؛ ج 5، 334). اگر چه پیامبر خدا به فرزنددار شدن تاکید فراوان دارند و آن را مایع مباهات می دانند اما هدف فرزنددار شدن دلیل بر کوتاهی در اعمال نیست، بلکه باید آداب دین و برنامه های اسلام نیز رعایت شود.

از روایات فوق می توان به آثار و برکات فرزندآوری اذعان کرد و به محبوبیت این امر در ذهن اولیای خداوند چون رسول گرامی اسلام پی برد. به طوری که ایشان فرمودند کثرت جمعیت موجب مباهات من در روز قیامت است و در وصف جایگاه فرزند می توان به شفاعت کردن فرزندان در روز قیامت اشاره نمود.

چ- بهره والدین از اعمال فرزندان

از دیگر فواید و آثار فرزند و تکثیر اولاد آنست که فرزند صالح جزء اعمال متاخر برای والدین شمرده شده است. و والدین در ثواب اعمال صالح فرزند خود شریک می شوند. چرا که در قرآن کریم آمده است که: «آن روز آدمی به هر نیک و بدی که در مقدم و موخر عمر کرده است از نتیجه ی همه آگاه خواهد شد (قیامت/13). همچنین در روایتی امام صادق (ع) به نقل از پیامبر اکرم (ص) نقل فرمودند: «فرزند صالح گلی از گل های بهشت است (ابن بابویه، 1376، 5، 155) (کلینی 1407، 6، 3).

روایت دیگری نیز از امام صادق (ع) نقل شده است که حضرت به نقل از رسول گرامی اسلام (ص) فرمودند: «حضرت عیسی از کنار قبری عبور می کردند، دیدند صاحب قبر را عذاب می کنند اما پس از مدتی متوجه شدند عذاب قبر رفع شد، پس گفت: خدایا ابتدا که از کنار قبر عبور کردم صاحبش عذاب می شد، اما الان عذابی نیست! بر او وحی شد که صاحب قبر دارای فرزندی صالح است که راهی را هموار ساخت و یتیمی را ماونی داد پس به همین خاطر گذشتم. پس رسول خدا (ص) فرمود: «میراث خداوند متعال به بنده اش فرزندی است که بعد از او خدا را عبادت کند» (کلینی، 1407، 6؛ 4) (ابن بابویه، 1407، 512) (عروسی مویزی، 1415، 3، 324).

امام زین العابدین (ع) نیز در این باره فرمود: «مِنْ سَعَادَةِ الرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ يَسْتَعِينُ بِهِمْ، از سعادت مرد این است که فرزندی داشته باشد تا در مشکلات به یاریش برخیزد (وسائل الشیعه، ج 21).

ح- عامل امنیت و استحکام خانواده

یکی از مواردی که اهمیت و ارزش فرزند را نشان می دهد امنیت فرزندان در جمع خانواده و بلکه جامعه است. به طوری که می توان گفت فرزندآوری در تامین نیروی امنیتی خانواده و جامعه، نقش چشم گیری دارد چرا که حفظ و حراست از خانه و کشور در برابر دشمنان توسط نیروی جوان امری است که نیاز به ارائه دلیل ندارد. افزون بر مطلب ذکر شده وجود فرزندان در خانواده مانع از فروپاشی بنیان آن است و موجب می شود از ناسازگاری ها و طلاق تا حدی در امان باشد. این سپر حمایتی موجب حفظ و تداوم زندگی زناشویی می گردد (کلانتری، 1378). به نظر می رسد که امروزه یکی از علت های طلاق زوجین، نداشتن فرزند می باشد به ویژه فرزند خردسال که در ایجاد پیوند عاطفی بین پدر و مادر مانع از تزلزل بنیان خانواده می شود و نقش مهمی را در تحکیم اساس خانواده ایفا می کند.

پژوهش حاضر به طور اجمالی بر اساس قرآن و روایات معصومین (ع) نسبت به مقوله فرزند پرداخته است. با بررسی آیات و روایات مشخص گردید که دین اسلام به عنوان کامل ترین ادیان توجه ویژه‌ای به بحث فرزند داشته است. بر شمردن اوصاف و تعابیر زیبا موید این ادعا بوده است. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که فرزندآوری و تربیت اصولی فرزندان در فرهنگ سازی جامعه نقش اساسی ایفا کرده است و آیات قرآن کریم حاکی از آن بود که فرزند دستاری برای والدین و سپر در برابر آتش جهنم شمرده شده است. براساس روایت‌های معصومین نتیجه گرفته شده فرزند جزء اعمال متاخر برای انسان محسوب شده است و در اعمال صالح خود والدین را شریک می‌سازد. از دیگر آثار و فواید فرزند، شفاعت کردن والدین، افزایش رزق و روزی، بازوی اقتدار خانواده و عامل امنیت و استحکام بوده است که به صورت تفصیلی به آن پرداخته شد.

منابع

1. قرآن کریم
2. ابن بابویه، محمد بن علی، (1407)، امامی، اول، قم، موسسه بعثت
3. کلینی، محمد بن یعقوب (1407)، کافی، مصحح: علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، ج 5، چهارم، تهران، دارالکتب الاسلامیه
4. ابن بابویه، محمد بن علی (1376)، من لایحضره الفقیه، ترجمه غفاری علی اکبر و محمد جواد بلاغی، صدر، ج 5، اول، تهران، نشر صدوق
5. کلینی محمد بن یعقوب (1407)، اصول کافی، مصحح: غفاری، محمد آخوندی ج 6، چهارم، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
6. حر عاملی محمد بن حسن (1409) وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه بیروت، عبدالرحیم ربانی شیرازی.
7. قطب الدین راونری، سعید بن هبه الله، (1409)، الخرائج و الجرائح، ج 2، قم موسسه امام مهدی (عج)
8. عروسی مویزی، علی بن جمعه (1415)، نورالثقلین، ج 3، چهارم، قم، اسماعیلیان.

9. کلانتری، صمد، عباسزاده، محمد، امین مظفری، فاروق، راکعی، 1389، بناب، بررسی جامعه شناختی گرایش به فرزندآوری و برخی عوامل مرتبط با آن، جوانان شهر تبریز، مجله جامعه شناختی کاربردی شماره 1، 83 – 104
10. میرزایی نیکتا (1395)، ضرورت افزایش جمعیت و فرزندآوری از دیدگاه قرآن و روایات و علم پزشکی، کنفرانس ملی دانش و فناوری روانشناس، علوم تربیتی و جامع روانشناس، ایران، تهران، <https://civilica.com>
11. کاظمی، ابوالفضل، شاهمرادی، سید فاطمه، مهدوی، ملیحه سادات (1393)، آثار فرزندآوری با تاکیدات آیات و روایات در سبک زندگی اسلامی، فصلنامه سبک زندگی دینی، سال 1، شماره 1

دومین کنفرانس بین المللی دانش و فناوری حقوق و علوم انسانی ایران

*The second International Conference on Science and
Technology, Law and Humanities of Iran*

گواهی ارائه مقاله و شرکت در کنفرانس

بدینوسیله گواهی میگردد، اصل مقاله با عنوان:

بررسی اهمیت فرزند آوری بر اساس آموزه های دینی

ارائه شده توسط: منصور حسینی

مورد پذیرش کامل و تایید هیات داوران و کمیته علمی جهت ارائه در دومین کنفرانس بین المللی دانش و فناوری حقوق و علوم انسانی ایران با هدف کمک به پیشبرد برنامه های علمی و ترویج فعالیتهای پژوهشی در جامعه قرار گرفته است. امیداست همواره با خلق خدمات و ارائه پژوهش های ارزشمند خود در مسیر اعتلای ایران اسلامی و توانمندسازی جامعه در بخش های حقوق و علوم انسانی موفق و پیروز باشید.

دکتر احمد رضا نظری چروده

دبیر علمی کنفرانس

mbconf2-02510212

